

Shihweta sha Shikati Kamanakao 1

Kurume 15 2000. Shirwanga

Watshara!!

Bagaetsho, ke leboga thata go tla go le bona. Ke ntse ke le nyoretswe. Ka jalo, Ke itumela thata ha Modimo ore pepetleditse go hithela re kopana.

Ke tsile go le lekola gore re tle re buisanye ka dintha di se kae. Ga se maikaelelo a me go bua thata, ke nyoretswe go utlwa se se dirahalang ka kwana mabapi le bogosi jwa rona, le tse dingwe tse di amang matshelo a rona. Ke tla ama dintha dile tharo fela: 1. Tekodiso ka bogosi: 2. Bokgoba jwa rona, 3. Le ditsela tsa go tsosa ngwao ya rona.

1. Bogosi: ke rata go itsise gore kgang ya rona e e neng e tshwanetse go tsena ka December ele 13, e ne ya tlosilosiwa ka mabaka a gore Moatlhodi mogolo (chief Justice) yo eleng ene yoo neng a tshwanetse go e reetse o ne a seyo mo Botswana. Selo se sene sa re gakgamatsa thata ka gore baathodi ba ba ntsi, ba ba neng ba ka e reetsa. Sa bobedi, tlosoloso ya teng ene ya direlwa gautshwane. Kgang e tshwanetse go tsena ka Mataga, lokwalo lwa tlosoloso lo bo lo kwalwa kala botlhano. Sa bo rara se se re gakgamaditseng ke gore, e tlosolositswe fela ga go a bewa letsatsi le lengwe.

Dilo re di bona ele madienie fela, ka gore le mo nakong e no goromente gaa aise a kwale mabaka a a re ganang ka one. Ke sone se lo bonang go nna go sutisiwa jaana. Mme ke lo kopa go nna pelotelele. Molao o le tsogo lo leele. Lo ate lo bone ere legodu le sia le iphethela mapodise, bone a dige makgwafo fela ba itse gore tsatsi le lengwe hela le ba tla mo tshwarang ka one. Jaanong, madienie a a dirwang a, a tla hela, go bo go itebagannwa le boammaaruri hela.

Nnang lo tle diphuthago ha di bidiwa ke dikomiti tsa lona tsa kamanakao, jaaka di dirisanya le ba lekolo la kgosi. Nna ka dithapelo gore badimo ba re utlwe, ba re golole mo bokgobeng jo re tshedileng mogo jone dingwa dile makgolo ale mararo (300 years).

Re tla lo itsisi fa letsatsi la kgang ya rona le sena go bewa. Re ntse re kopa madi. Re dumelane gore ba ba sa kgoneng go ntsha madi a a rileng, bogolo ba ntshe one pula kana go heta. Ba modimo o ba gopotseng ebile ba ka kgona, ba tlhaelele mo go P100.00. Re batlile mmueledi yo mogolo go tswa Africa borwa, jaanong re tla tlhoka madi a le mantsi. Re kopa gore lo ittee dihuba go ntsha madi a. Ga gona ope gape yoo ka re gololang ha ese rona hela. RE gaufi le kwa re yang, ka jalo tshwarang ka thata.

2. Bokgoba jwa Rona

Mma kelo akgole. Ke isa maitumelo ame ko Modimong fa ke bona ka fa Bayeyi ba tshwaraganyeyng ka teng mo kganyeng e. Lo hentse mmaba lwa nna seopo sengwe, lwa nna ngata ya dikgong e e thata go rojwa. Selo se, ke yone konokono ya kgang ya rona. Go ganetsana go ka re koafatsa, mme la bofelo ga go lepe la makgamo a a ganetsanang a a tla robang. Sa rona e tla bo ele go ipusetsa kwa morago, re boele ko bolateng, re bidiwa Batawana mme rile Bayeyi, kwa bothokong re bidiwa makoba. Bangwe bare goge hela jalo phatalatsa. Re busiwa ke merafe e sele rele teng. Re busiwa ke merafe e e felelaang mo seatleng, mme re bantsintsi, ekete ga rena ditlhaloganyo. Ke rapela Modimo gore lo tshwaragane fela jalo. Mmaba lo mmapole a sale a omeletse mo letsatsing a le nosi.

Go nale batsadi ba rona. Bare neng re solohetse gore ke bone ba tla tshwarang thipa ka fa bogaleng. Ka maswabi re hitlhetse ba isitse dimpa ko pele, ebile ba na le maikaelelo a go re rekisa ko go bao ba ba kgathanong le rona. Selo se, sea swabisa, ebile se supa kgatelelo. Batho ga ba itire, ba gateletswe, baa tshosiwa gore ba tla ntshiwa mo ditirong, mme go sena molao o reng motho a ntshiwe mo tirong fa a buelela ditshwanelo tsa morafe wa gagabo. Batho ba, ba santse ba le mo bokgobeng jo bo utlwisang botlhoko, ka gore ba dirisiwa se se yong mo dipelong tsa bone. Ba mo bokgobeng ka gore,

lekgoba tiro ya lone ke go buelela ditshwanelo tsa mmong wa lone, le gataka tsa lone.

Jaanong fa motho a go botsa gore a bokgoba bo santse bo le teng mo Botswana, karabo ke gore “ee”. Ditshwarwa ke bone batho ba ba tshelelang mo letshogong, ba tshaba go bua maikutlo a bone, ba tshaba gore sengwe se se maswe se tla ba dirahalela. Se sere supegetse gore ga re a gololesega.

Selo se sengwe se se supang gore bokgobo bo teng ke se. Batawana ba ne ba pega kgosi ya bone ka 1996. Goromente o ne a mo amogela. Bayeyi bone, ba pegile kgosi ya bone, goromente o tsena fa le fa. Are bayeyi ke malata a Batawana, ga rena thata ya go ipusa rele morafi, re tshwanetse ra busiwa ke Batawana. Se se supa gore Goromente wa rona o santse a rotluetsa bokgoba. Merafe yotlhe e buang diteme di sele, tse eseng Setswana, e tshwanetse ya tswelela ya nna malata a merafe e e buang Setswana. Fa mafatshe a sele a utlwa selo se, ba thabiwa ke ditlhong thata. Gore selo se sentseng jaana se ka dirahala jang mo pusong ya batho ka batho. Ga ba dumele fa ba utlwa gore diteme tse mo Botswana ga di di risiwa go ruta bana mo dikolong, le fa ele bagolo mo metseng, le fa ele go reetsa dikgang ka diteme tsa bone. Mma Ramahobo one ale ko Canada le America a bolelela batho ka kgang ya rona. Ba gakgametse thata. Ka batse ba bolelelwa

gore mo Botswana, rotlhe re bua Setswana hela, ga gona diteme dipe gape. Kgang ya rona re e boleetse Lekgotla la Ditshaba, le makgotla otlhe a ditshwanelo tsa setho. Ba reeditse go utlwa gore kgang ya rona e tla fela janga. Ba batla go itse gore a puso ya batho ka batho a e teng, kgotsa e buiwa fela ka molomo, mme kgatelelo ele yone e renang.

Dithapelo tsa bone le tsa lona di re isa phenyong. Ba ba santseng ba ipega bolata ka bomo, ba santse ba dira ditiro tsa bolata, re tla rakana nabo re tla re rwele sekgele sa phenyo. Bone ka ba ikitse bosula ba tla ba re bona ba e nee naga. Mme rona re sa ba re sepe. Se ba leba fela re ba utlwela botlhoko. Le gampieno jaana re ntse re ba utlwela botlhoko ka jokwe ya bolata jo ba santseng ba e sikeri. Modimo o ba segofatse, tsatsi lengwe ba bone tsela ba tswe mo sekgweng. Nna lo ba rapelele, lo nne pelotelele mo go bone. Ga ba molato.

3. Ngwao le Teme ya rona

Bogosi jwa rona jo re bo batlang, ga se bogosi hela. Ke tsela aya gore re betlele ngwao le teme ya rona mo go jone. Kana mala a remešelwa mo sesaneng. Bogosi ke pinagare ya ngwao nngwe le nngwe. Jaanong ke rata ra tlhwaafala ka go tsosa ngwao ya rona. Gae ko Gaborone, e kwano go lona. Mme re batla ditsela tsa gore ngwao e, e re lo itsosa, elo solohele molemo. Re tshwere re bua

le tsa bojanala gore go dirwe mafelo a ngwao mo motseng mongwe le mongwe. Batho ba kgone go loga diteko, maselo, meseme, ba betle ditilo, maswana, le tse dingwe hela jalo, ba di rekise mo bajanaleng ba ba tlang mo metseng e. Re tla dira thulaganyo ya go ba re batle ko metseng, ba bone batho le matshelo a bone. Eseng go bona diphologolo hela. Mo mafelong a ngwao, go nne le ditlhopha tsa ngwao, di bine, mme madi a bajanala ba tlang go bona, a boele ko ditlhopheng tse. Tsela e, ke tsela ya go tsosa ngwao, mme gape e direla batho tiro, le go ba fokoletsa lehuma. Ba bojanala ba setse ba dumetse. Go setse gore go tsene mo lenaneong la ditlhabololo fela. Ka jalo, ke rutloetsa go simolola lo dira didirisiwa tsa ngwao fela jaaka lone lo dira bogologolo. Mme gompieno lo tlabo lo rekisa. Sa bobedi, re bonye mmara wa go rekisa diteko ko America. Fa lona le diteko, Mokgatho wa Kamanakao, o di reka wa di romela ko America, gore lo seka lwa duela madi a go di pega. Moruti Cook ke ene are bonetseng batho ba. Go dira jaana go tla re tlišetsa madi rele Bayeyi, le mokgatho wa rona.

Teme ya rona le yone ke lo rutloetsa go e tsosa. E seka ya lotlhabisa ditlhong go e bua. Lo a bona merafe yotlhe e bua diteme tsa bone, ke rona fela re sa buiseng bana ba rona Seyeyi. Fa lo sa buise bana Seyeyi, ga ba kake ba se itse, se tla a swa fela rentse re se kwadile. Ka jalo ke lo kopa hela

thata gore tiro ya go tsosa Seyeyi se mo go lona. O seka wa re ke tla simolola ka moso. Ka moso o tla bo ore kamoso. Fa o bua le Moyeyi, bua Seyeyi. Gao sebe ope, ebile le ene oa itse gore ga o mo sebe. Yoo reng o amo seba, mmolelele gore ga omo sebe o bua puo ya ga mmago. Ke eng batho bangwe ba kgona go bua dipuo tsa bone go sa twe ba seba ope. Fa motho are o a moseba, o go dira gore o tshabe go bua puo ya gago. O batla gore puo ya goga e swe, o tle o sale ka ya gagwe. O seka ware gake itse Seyeyi, mme o kgona go bua. E tlwaetse go se bua, o tla bona o tlwaela hela o ba o lebal gore o kile wa bo o re ga o se itse. Bagolo ba rona ke bone ba ba tshwanetseng go bua ka tshosologo, mme ke bone ba ba reng ga ba se itse. Motho a boa a bua a ema fa. Mme le sone Setswana se re reng rea se itse, ga re se bue jaaka beng ba sone. Ebile bare re a ba senyetsa. Ka jalo, go bo toka go senya ya gago puo go ne le go tshegwa ke batho bare o ba senyetsa puo. Ke lo rapela gore lo itse gore o bua Seyeyi, le go se buisa bana ba lona, ke yone konokono ya go tsoga ga sone. Ga gona enngwe tsela gape.

Ke kopa gore ba loleng baruti mo dikerekeng tse di farologanyeng, marapo a mo go lona. Ke lona ba loka tlhabololang Seyeyi, lwa ba lwa se tlwaetsa batho. Merafe yotlhe e e ka kwano ene esa itse Setswana, lo se rutilwe ke Baruti ba makgowa mo dikerekeng le mo dikolong. Ka jalo, fa lo batla go bona Seyeyi se golo, rerang ka sone

mo dintshong mo dikerekeng. Go nne le yoo ranolelang ko Setswaneng, wena moreri o bue ka Shiyeyi. Ke loleme lo o lo hilweng ke Modimo, o tla go utlwa ha o mo lopa ka lone. O tla bona fa o itota, e ene omo tota ka o dirisa teme e a e go neileng. Kana fa o file motho mosese, o a itumela fa o mmona a o apere. Fa o ka fa motho selo, o bo sa bone a se apara, o utlwa botlhoko, o tsaya gore gaa o rate. O bone gore o lathile mosese wa gago. Le Modimo le ene fa a re file teme, re bo resa e dirise go mo galaletsa, o utlwa botlhoko. Ke kgotlhatsa bareri botlhe go utlwa ba tsamaisa temanae. E botlhokwa thata. Ke rata go utlwa go rapelwa ka Seyeyi mo merapelong ya dintsho. Ke rata go bona mananeo a dintsho a kwalwa ka Shiyeyi. Fa o tlhoka thuso go dira jaana re itsisi. Tse ke tsone ditsela tsa boammaruri tsa go tsosa le go godisa teme ya rona. Mme tsela e e di hetang tsotlhe ke ye: Simolola tsatsi jeno. Sere ka moso. Ke lo tshepisa gore ga gona yo o ka le tshwarang hela ka gore le bua Seyeyi.

Mma ke tseye sebaka se, ke lo laletse mokete wa lona wa ngwaga le ngwaga wa ngwao. O tla tshwarwa ko Gumare kgwedi ya Moranang ele 29th,2000. Go tla nna le dikgaisano tsa ngwao. Ipaakanyetseng letsatsi le. Ditlhopha tsa mmimo di tle go itshupa bo thakga. Ba ba fentseng ba tla lefilwa. Re batla ngwao yotlhe, modokota, kharakhara, Setinkani, kaworoworo, enshimbiro, matoti hela jalo. Fa onale dingwe tsa ngwao tse o

di rekisang, jaaka mezhamboro, tla le tsone. Ga gona go nna le dibui tse dintsi, letsatsi lotlhe e tlabo ele la ngwao hela. Rotloetsang bana ba lona ba dikwele go nna teng ba tsenye letsogo mo tsamaisong. Ke kopilwe gore ke lo itsise gore motho mongwe le mongwe a itele polaiti, leswana le kopi. Dilwana di a tlhela. Dikomiti tsotlhe di romele batho, fa ba fitlha kwa ba tsene mo ditirong go baakanya dijo le tse dingwe. Ga se go rata ga rona fa batho ba thaelwa ke dijo mme di le teng di tlhoka batsamaise le ba diri.

**Ke itumetse thata go le bona. Salang le Modimo.
Re tla kopana ko Gumare.**

Watshara!